

Tammiste

LASTEAEED-ALGKOOOL

Kokkuvõte Tammiste Lasteaed-Algkoolis läbi viidud küsitlusest „Ühised põhiväärtused“

Küsitluse eesmärk

Küsitlus oli koostatud Tammiste Lasteaed-Algkooli põhiväärtuste kohta ning suunatud nii lastele, lapsevanematele kui ka asutuse personalile. Tammiste Lasteaed-Algkooli arengukavas kirjeldatud põhiväärtused on olulised ühise tegevuse alustalad ning annavad suuna õppe- ja kasvatustööle. Tammiste Lasteaed-Algkooli missiooniks on koostöös vanematega laste arengu igakülgne toetamine ning põhiväärtusteks on tervis, turvalisus, koostöö ja hoolivus.

Küsitluse eesmärk oli anda võimalus sihtgrupile oma mõtete ja kogemuste jagamiseks asutuse põhiväärtuste teemal ning ootus oli läbi tagasiside paremini mõista, kuidas neid väärtusi tõlgendatakse ja kuidas saaks neid veelgi paremini rakendada lasteaia ja kooli igapäevaelus. Saadud tagasisidet loodame võimalusel kasutada ka kasvatus- ning õppetegevuste planeerimisel ja õppematerjalide koostamisel.

Küsitluse ülesehitus ja läbiviimine

Küsitluses osalenutele esitati neli küsimust, millele oli võimalik vastata vaba tekstiga. Iga küsimuse juures oli toodud ka põhiväärtuse kirjeldus arengukavast. Küsiti mida need väärtused tähendavad vastajale.

Küsimused:

1. Mida tähendab Teile lasteaed-algkooli põhiväärtusena TERVIS?
2. Mida tähendab Teile lasteaed-algkooli põhiväärtusena TURVALISUS?
3. Mida tähendab Teile lasteaed-algkooli põhiväärtusena KOOSTÖÖ?
4. Mida tähendab Teile lasteaed-algkooli põhiväärtusena HOOLIVUS?
5. Muud mõtted ja ettepanekud

Küsitlus toimus perioodil 20.05.-07.06.2024. Toimuva küsitluse info ja meeldetuletus saadeti vanematele ja personalile läbi Facebooki gruppide. Küsitlus viidi läbi kasutades Google Forms veebivormide lahendust.

Küsitlus oli vabatahtlik ja anonüümne. Vastajaid teavitati, et küsitluse sisestatud vastused on edaspidi avalikud ning kuvatakse kokkuvõttena ka asutuse kodulehel. Küsitlust viis läbi hoolekogu koos asutuse juhtkonnaga.

Küsitlusele vastas kokku 20 vastajat: lasteaialapse vanemaid 8, koolilapse vanemaid 3, personaliliikmeid 8, ilma vastajatüüpi määramata 1. Kahjuks ei olnud vastajate hulgas lapsi.

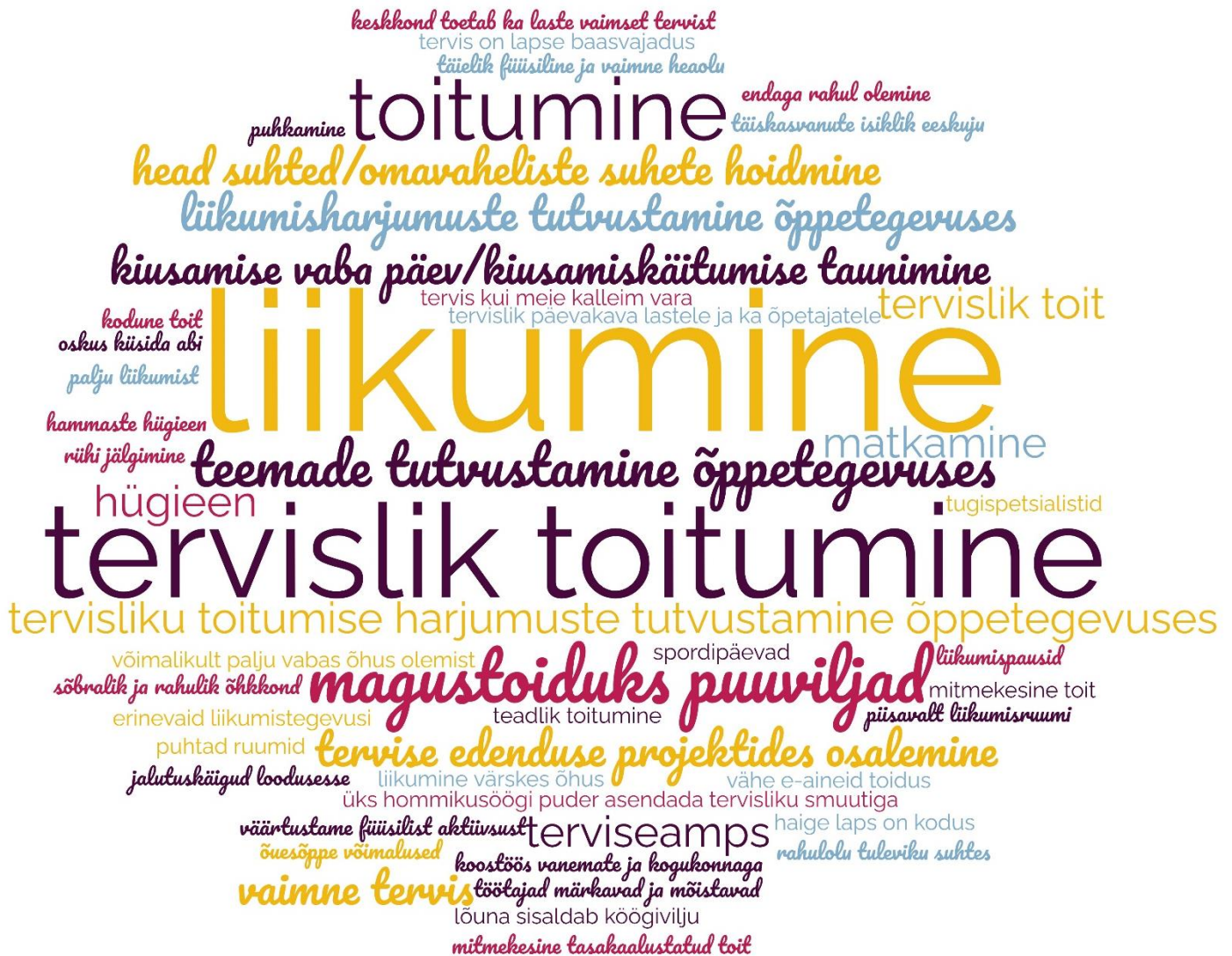
Suur tänu kõigile, kes vastasid küsitlusele!

Ülevaade vastustest

Vastused terviktekstina on toodud kokkuvõtte lõpus, kuid korduvatest mõtetest parema ülevaate saamiseks on vastused toodud märksõnapilvedena küsimuste teemade ehk põhiväärtuste kaupa. Märksõnapilves on suuremana need sõnad/fraasid, mida on vastustes rohkem esinenud.

Põhiväärtus - TERVIS

Arengukavas: Kujundame tervisliku toitumise ja hügieeni harjumusi ning füüsilist aktiivsust väärtustavaid hoiakuid. Tervislike eluviiside edendamiseks kaasame osapooli erinevatesse tegevustesse ja projektidesse.

Põhiväärtus – TURVALISUS

Arengukavas: Märkame ja toetame kaaslast oma kõrval. Tegutseme nii, et kaaslasel oleks tagatud ohutuks eluks parimad tingimused ja käitume teiste suhtes hoolivalt.

Põhiväärtus – KOOSTÖÖ

Arengukavas: Loomes vastastikusel lugupidamisel tugineva keskkonna, milles iga osapool tunneb oma vajalikkust. Ühise eesmärgi saavutamiseks on erinevad huvigrupid (lapsed, vanemad, KOV jm) kaasatud planeerimisprotsessi, ühistesse tegevustesse, otsuste langetamisesse ja asutuse arendusse.

lapsest lähtuv koostöö
mitmeid huvigruppe kaasavaid ettevõtmisi
vanemate teavitamine plaanidest ja projektidest
panustamisel rollid jaotatakse võrdselt ja asjakohaselt koostöö kogukonnaga
lapsed õpivad lastega ja õpetajatega koostööd tegema
kohustus teha koostööd oma lapsega seotud teemade lahendamisel

ühised tegevused ja ettevõtmised
lapsevanemate ja õpetajate suhtlus

laste heaks ühine panustamine
ühine panustamine suhete ning keskkonna parendamiseks vanemate kaasamine ühistesse tegevustesse

vanemad ja asutus töötavad ühiste eesmärkide nimel
hooliv/austav/lugupidav suhtlemine

erinevate osapoolte koostöö (õpetaja, lapsevanem, juhtkond, kov, spetsialistid
tagasiside/info lasteaed-algkoolilt perekonnale ja vastupidi

igapäevane pidev koostöö
lastel on ka kohustused
koostöö probleemide lahendamise eesmärgil

lapsed avastavad lasteaia keskkonnast väljas kogukonda koos rühmakaaslastega
suhtlemine erinevate koostööpartnerite kaasamine ka lastevanemate abiga
pidev tagasiside arengust lasteaed-algkoolilt perekonnale
aus ja avatud vanemate ja personali vahel üksteise mõistmine
lapsed on meie tulevik julgus katsutada uusi lahendusi
teineteist väärtustav suhtlemine

Põhiväärtus - HOOLIVUS

Arengukavas: Peame oluliseks austust ja hoolimist nii inimeste kui ka ümbritseva keskkonna suhtes, märkame ja toetame, oleme avatud suhtumisega. Suuname õpilasi omandama mängulisel teel eneseregulatsioonivõtteid ja sotsiaal-emotsionaalseid pädevusi.

muredest ja rõõmudest rääkimine
väärtustav ja empaatiline suhtumine
käituda nii nagu soovid, et sinuga käitutaks
arvestav suhtumine kõikidesse osapooltesse
oluline olla eeskuju et väärtused edasi kanduks
märkan hea ja julgustava sõnaga kõiki, keda päeva jooksul näen
lapse mure varajane märkamine
igasugune tagasiside on hoolivus

hoolime lapse muredest **märkamine**
nõustun arengukavas väljatooduga

hoolime ümbritsevast keskkonnast
laps näeb eeskuju täiskasvanus

murest teavitame vanemaid
oleme hoolivad oma kaaslaste suhtes (sõbrad, rühmakaaslased, klassikaaslased, vanemad
lapsevanemad teevad koostööd lasteaiaga

lapsevanem hindab lasteaiapanust lapse arengusse ning vastupidi
arvestame lapse vajadustega
suure pühendumusega töö tegemine
ei tee kellelegi liiga
võldime reageerimist **hoolitakse endast** laps vajab hoolivust

märkan abivajajat **arvestame eripäradega** hoolime lasteaiavarast
ollakse tähelepanelik ja abivalmis
hoolime töökaaslasest **hoolimine on väga tugevalt seoses turvalisusega**
arendame tunnetealast sõnavara, arendades seeläbi käitumist
lahendame üheskoos **hoolivust peaks laps eelkõige õppima kodus**
suhtume keskkonda säästvalt

austus teineteise vastu
hoolitakse endast nõrgemast

Antud vastused muutmata kujul

Vastaja 1:

1. Toitumine, liikumine, hügieen
2. Ohutus lasteaias sees ja õues liikudes, liikluskasvatus
3. Meie lapsed on meie tulevik. Tagasiside lasteaed-algkoolilt perekonnale ja vastupidi.
4. Me oleme hoolivad oma õpetajate, sõprade ja vanemate suhtes.

Vastaja 2 (lasteaialapse vanem)

1. Võimalikult palju vabas õhus olemist, suhkruvaba menüü, matkamine, spordipäevad.
2. Üksteist toetav suhe lapsevanemate ja personali vahel, negatiivsete emotsioonide vaba suhtlus, tõhus koostöö lapse arengu nimel, kolleegidest ja lapsevanematest räägin ainult head!
3. Lapse mitmekülgseks arendamiseks erinevate koostööpartnerite kaasamine ka lastevanemate abiga, kõik koos saame teha imesid!
4. Suure pühendumusega töö tegemine, hooliv ja arvestav suhtumine kõikidesse osapooltesse, märkan abivajajat, märkan hea ja julgustava sõnaga kõiki, keda päeva jooksul näen.

Vastaja 3 (lasteaialapse vanem)

1. Täielik füüsiline ja vaimne heaolu, mida toetavad lasteaias tervislik toit, liikumine, puhtad ruumid, head suhted.

Vastaja 4 (personali liige)

1. Tervislikku toitu, liikumist, kiusamise vaba päeva.
2. Ei pea kartma õpetajat ja kaaslast.
3. Vanemad ja asutus töötavad ühiste eesmärkide nimel.
4. Hoolime lapse muredest, ka väikestest. Hoolime töökaaslast. Hoolime lasteaia vara
5. Lapsevanem töötab ühepäeva lasteaias nõ töövarjuna, siis märkab kui raske on lapse päev lasteaias.

Vastaja 5 (personali liige)

1. Pööratakse tähelepanu toitumis ja liikumis harjumustele, hammaste hügieenile ning püütakse viirushaiguste levikut piirata sellega, et haige laps on kodus.
2. Nii füüsiline kui ka vaimne keskkond on turvaline.
3. Arvestatakse sellega, et laps on see, kelle heaks me kõik panustame. Lapsel on hea lasteaias olla, kui erinevad osapooled (õpetaja, lapsevanem, juhtkond, KOV) teevad koostööd.
4. Arvestame lapse eripäradega, vajadustega. Suhtume keskkonda säästvalt.

Vastaja 6 (personali liige)

1. Tervislik päevakava lastele ja ka õpetajatele. Liikumispausid, õuesõppe võimalused, pikemad matkad ja jalutuskäigud loodusesse on õppekava osa. Tervislik menüü ja seda käsitlevad tunnid. Ka vaimne tervis on esile tõstetud. Sellest lähtuvalt õppetöö planeerimine, omavaheliste suhete hoidmine ja kiusamiskäitumise taunimine.
2. Turvaline välis- ja sisekeskkond ehk lihtsamal mõttes ohutu mänguruum. Lisaks ka turvatunne kaaslaste seas. Tunne, et sind aktsepteeritakse ja hoitakse ning sul on õigus avaldada oma arvamust. Ka mure korral on sul kellegi poole pöörduda.
3. Koostöö toimib igapäevaselt nii õpilaste, õpetajate, lapsevanemate kui ka omavalitsuse vahel. Kõik on teadlikud ühistest eesmärkidest ja panustavad suhete ning keskkonna parendamisse. Rollid jaotatakse võrdselt ja asjakohaselt.
4. Laps näeb eeskujutäiskasvanus, kes hoolib oma tööst, kaaslastest ja ümbritsevast keskkonnast. Koos räägitakse muredest ja rõõmudest, käiakse looduses, uuritakse ja tehakse järeldusi. Hoolitakse nii endast kui ka endast nõrgemast. Ollakse tähelepanelik ja abivalmis.

Vastaja 7 (lasteaialapse vanem)

1. Tervis on lapse baasvajadus, mis peab olema tagatud nii kodus kui lasteaias. Erinevates terviseedenduse projektides osalemine, tervisliku toitumise jälgimine, tervise ning liikumisega seotud teemade teoorias ja praktikas läbimine.

2. Turvalisuse olulisus lasteaias on väga tähtsal kohal. See tähendab, et minu lapsed on lasteaias turvaline- ohutu, sõbralikkus, lugupidamine ja austus. Koostöö lasteaiaga ja kodu vahel, varajane märkamine/kiusamise ennetamine. On oluline, et laps tunneks ennast turvaliselt ja tal oleks hea tulla lasteaiakeskkonda.
3. Kuna laps veedab väga palju oma aega lasteaias, siis koostöö peab olema pidev. Pidev tagasiside lapse arengust. Austav ja lugupidav suhtlemine, lisaks koostöö kogukonnaga. Lapsel on oluline ka see, et saavad oma lasteaiakeskkonnast väljas kogukonda avastada koos rühmakaaslastega.
4. Hoolimine on väga tugevalt seoses turvalisusega ning need on vajadused mis peavad olema lapsele tagatud, et tunda õnnelikku lapsepõlve. Hoolimine on austus teineteise vastu, see tähendab mõlemapoolne, lapsevanem hindab lasteaiapanust lapse arengusse ning vastupidi. Tööl on pädevad inimesed, kes on saanud vastava hariduse ning teevad tööd südamega. Varajane märkamine, kui lapsel on mure ning sellega peab tegelema, hoolimise all pean ka silmas, et mure korral ka teavitada vanemad. Igasugune tagasiside on hoolivus.

Vastaja 8 (lasteai lapse vanem)

1. Tegevusi kujundatakse selliselt, et need oleksid toetuseks tervislikule eluviisile.
2. Et asutuses käivad lapsed oleksid turvalises ja kindlas keskkonnas ning läbi õppe antakse turvalisuse teemat lastele edasi, et nad oma käitumises neid rakendaksid.
3. Koostöö personali ja lapsevanemate vahel, et toimiks üksteise mõistmine ja arvestamine ning oleks ühine eesmärk.
4. Et hoolitakse üksteisest, kasvatatakse hoolivustunnet ümbritsevate inimeste ja keskkonna osas nii, et see kanduks lastele ja nemad viiks oma käitumisega seda edasi. Iga põhiväärtuse juures on oluline olla eeskuju, et väärtused edasi kanduks! Lihtne on õpetada, aga tegelikult peaksime käituma igas olukorras eeskujuna, mitte ainult õppeprotsessi käigus

Vastaja 9 (koolilapse vanem)

1. Tervislik ning kodune toit.
2. Õpetajad jälgivad vahetundidel õpilasi.
3. Jah, vanemaid teavitatakse plaanidest ning projektidest. Vanemaid kaasatakse ühistesse tegevustesse. Asutuse arendusse, see tekitab veidike küsimusi.
4. Nõustun arengukavas väljatooduga.

Vastaja 10 (lasteai lapse vanem)

1. Piisavalt liikumine, tervislikult toitumine (magustoiduks võiks pigem olla puuviljad mitte suhkruid sisaldavad asjad, toit võiks sisaldada võimalikult vähe e-aineid ja lõuna sisaldada ka köögivilju - viimase osas ilmselt nii ongi).
2. Laps tunneb end lasteaias turvaliselt õpetajate ja teiste laste poolt, mänguväljakud ja õppevahendid on turvalised, lasteaiala on turvaline liiklemiseks kõigile.
3. Lapsed õpivad teiste lastega ja õpetajatega koostöö tegemist (teistega arvestamist, teistega mängimist, õpetajate sõna kuulama); lapsevanemate ja lasteaiatöötajate vahel toimub vajaliku info edastus.
4. Laps hoolib teistest lastest, õpetajatest, loodusest jm ümbritsevast; õpetajad hoolivad lastest; lapsevanemad teevad koostööd lasteaiaga ja advavad, et õpetajad on suure töö tegijad.

Vastaja 11 (personali liige)

1. Mitmekesist toitu, rohkelt liikumist toas ja õues.
2. Lastel ja personalil peab koos olema hea ja tore tegutseda. Igasugune kiusamine takistab ka turvalisust.
3. Koostöö on kõige alus. Mitte ühtegi päeva ei saa olla koostööta.
4. Märka alati oma kõrval inimesi.

Vastaja 12 (lasteai lapse vanem)

1. Rahulolu tuleviku suhtes.
2. Sama.
3. Nii peabki.
4. Suurepärase.

Vastaja 13 (lasteaialapse vanem)

1. Liikumine, toitumine ja hügieen.
2. Aiad, õpetajate tähelepanu ja sobivad riided, muud asjad.
3. Lapsevanemate ja õpetajate suhtlus.
4. Märkamine.

Vastaja 14 (koolilapse vanem)

1. Liikumine värskes õhus, teadlik toitumine.
2. Laps soovib kooli tulla ja koolis olla.
3. Kooli ja koduvaheline kommunikatsioon ja ühine eesmärk last toetada.
4. Arvestame erinevustega ja ei tee kellegile liiga.

Vastaja 15 (lasteaialapse vanem)

1. Tervis kui meie kalleim vara.
2. Turvalisus kui 1 Maslowi püramiidi baasvajadusest.
3. Omavahelise hooliva suhtluse arenguks vajalik väärtus.
4. Hoolimine nii iseenda vajadustest ja kaaslaste omast.

Vastaja 16 (personali liige)

1. Väärtustame füüsilist aktiivsust ja aitame kaasa (vaimset ja füüsilist) tervist toetavate harjumuste loomisele ja hoiakute kujunemisele koostöös vanemate ja kogukonnaga.
2. Meil kõigil on tujud ja tunded, üheskoos kasvame, õpime ja toetame üksteist. Õpime märkama ennast ja kaaslast, arvestama teineteise soovidega ja väljendama oma soove sõnadega. Oleme toeks igapäevaselt uute oskuste õppimisel, katsetamisel ja omandamisel, mõistame, anname aega ja oleme kannatlikud, sest iga uue oskuse õppimine ja harjutamine võtab aega ning vajab meie kõigi tuge ja tunnustust.
3. Kõigi osapoolte vaheline mõistev, teineteist väärtustav ja lugupidav, aus ja avatud suhtlemine, kus parimate lahendusteni jõudmise nimel on oluline liikuda koos ühise eesmärgi poole erinevate osapoolte ning valdkondade spetsialistide kogemusi/pädevusi rakendades. Üheskoos tekkinud mõtted ja lahendused viivad meid edasi.
4. Kõiki osapooli väärtustav ja empaatiline suhtumine teiste, iseenda ja ümbritseva suhtes. Hoiame ja hoolime, märkame, toetame ja arendame ka tunnetealast sõnavara, arendades seeläbi mängulistes/elulistes olukordades sotsiaalseid oskusi, et juhtida erinevates paremini oma käitumist. Lahendame üheskoos ja väldime reageerimist.

Vastaja 17 (personali liige)

1. Tervis= toit+ liikumine+ puhkamine.
Toidu osas saaks lasteaed/kool veel areneda, nt magustoit enne lõunaund asendada puuviljaga (me anname lapsele paraja portsu magustoitu, millega tõstame veresuhkru lakke ja siis eeldame, et laps 30min pärast vaikselt voodis oleks).
Terviseamps on igapäevaselt juurvili, väikseks hakkimata, laste mälumislihaste arendamine, on omakorda seotud kõnega.
Üks hommikusöögi puder asendada tervisliku smuutiga (keefir, marjad, natuke 8-viljahelbeid).
Projektide seisukohtalt on valik olemas küll KIK projektide näol, kuid probleemiks kujuneb transpordi maksumus, mistõttu kahjuks tuleb loobuda paljudest vahvatest projektidest.
2. Turvalisus nii füüsiliselt kui vaimselt.
Lastel peab olema tagatud vaimselt turvaline keskkond, keegi ei tohi olla kiusatud, kiusaja, haiget saaja ega haiget tegija. Koostöö kohesel vanemate ja tugispetsialistidega.
Füüsiliselt turvaline keskkond hõlmab mööblit, õuevahendeid, õueala maapinda. Mööbli ja õuevahendite kontroll on järjepidev.
3. Koostöö probleemide lahendamise eesmärgil, kui on probleem on ka olemas lahendus, küsimus on kas tahetakse vaadata raamidest välja, julgus katsetada uusi lahendusi.
Koostöö takistav asjaolu on, kui osapoolte nägemused, arusaamad on erinevad, sellisel juhul on päris keeruline teha koostööd, jõuda kokkulepetele- lähtepunkt peaks olema LAPS- lapsest lähtumine. Kuid tänapäeval saame maitsta juba ka neid vilju, kus liialt lapsest lähtumine (ei taha õppetööd kaasa

teha, ei taha õue minna jne) viib selleni, et lastel puudub kohusetunne, kohustused- nähakse ja nõutakse vaid õigusi. :) ÕIGUSED= KOHUSTUSED

4. IGA LAPS VAJAB KASVAMISEKS, ÕPPIMISEKS, ARENEMISEKS HOOLIVUST. MIDA PROBLEEMSEM LAPS SEDA ROHKEM SEDA VAJAB!

Vastaja 18 (personali liige)

1. Tähendab seda, et lähtume oma tegevustes tervise hoidmisest ja tervislike eluviiside propageerimisest: palju liikumist, sh õues, tervislik söök, terviseampsud vahepaladeks, täiskasvanute isiklik eeskuju, rühi jälgimine nii istudes kui kõndides, tervisele suunatud teemapäevad, -nädalad, -koolitused jne.
2. Turvalisus eelkõige füüsilises keskkonnas, et me mõtleks läbi, milline on meid ümbritsev keskkond, laste mängualad ja -vahendid jne, et need kõik oleks võimalikult ohutud. Samuti on oluline jälgida vaimset turvalisust, et keegi ei peaks tulema lasteaeda/kooli/tööle kartusega, et äkki keegi kiusab, lööb vmt, et probleemide tekkimise korral tegeletakse probleemi põhjusega (nt leida abi või sobiv keskkond ka agressiivsusele kalduvale lapsele).
3. Koostöö on kõige alus! Pean koostööd üheks olulisemaks teguriks asutuse hea toimimise juures. Tuleb osata teha koostööd ka siis, kui tekivad lahkkelid või eriarusaamad mingis küsimuses. Ühised tegevused ja ettevõtmised on alati tõhusaks koostöö arendamise vahendiks. Seega mida rohkem ühisüritusi, mitmeid huvigruppe kaasavaid ettevõtmisi, seda arendavam ja rikastavam on see meile kõigile.
4. Hoolivus on selline asi, mida laps peaks eelkõige õppima kodus! Laps (ja ka täiskasvanu) peab tajuma, et on elementaarne, et ollakse üksteise vastu viisakad, sõbralikud, hoolivad. Loomulikult toetab lasteaed ja kool lapsi selle omaduse juurutamisel, aga eelkõige on siin põhiroll täiskasvanute isiklikul eeskujul.
5. On väga oluline, et me aeg-ajalt taas kordame üle oma asutuse väärtused, sõnastame need uuesti lahti, mõtestame endi jaoks sõnade sügavama sisu ja olemuse jne. Et me oleksime teadlikumad oma sõnade ja käitumise mõjust - nii laste arengule kui ka asutuse sisekliimale ja välisele kuvandile.

Vastaja 19 (personali liige)

1. Lasteaias on mitmekesine tasakaalustatud toit, mis on maitsev. Lastel on piisavalt liikumisruumi rühmas ja õues ning erinevaid liikumistegevusi (liikumistunnid, huviringid). Ümbritsev keskkond toetab ka laste vaimset tervist. Maja töötajad märkavad, mõistavad, tagavad võimalikult sõbraliku ja rahuliku õhkkonna, sest suures kollektiivis viibimine võib olla stressirikas. Vajadusel on olemas tugispetsialistid.
2. Ümbritsev keskkond on ohutu (mööbli paigutus, töökorras inventar majas ja õuealal jms). Inimesed tunnevad end hästi, käituvad vastavalt tavadele, usaldavad üksteist, on empaatilised. Nii lapsed kui täiskasvanud tunnevad end hoituna. See tekitabki turvatunde.
3. Koostöö põhinebki vastastikusel usaldusel ja austusel. Kui suhtlus erinevate osapoolte vahel on sõbralik ja osavõtlik, siis sünnivadki jätkusuutlikud arutelud ja otsused.
4. Minu arusaam ühtib arengukavas väljatoodud kirjeldusega hoolivuse kohta.

Vastaja 20 (koolilapse vanem)

1. Esmalt meenub tervislik toitumine, mis on aluseks. Seejärel liikumine: piisavalt jalgsi liikumist ja ka aktiivsem liikumine trenni näol. Oluline on ka vaimne tervis ning oskus küsida abi. Endaga rahul olemine ja enda piisavaks pidamine on terve minapildi alus. Lastele võiks õpetada seda, et mina ise olen piisav sellisena nagu ma olen.
2. Et ma ei muretse oma lapse ohutuse pärast, kui ta on koolis või teel sinna, sealt koju. Kodule lähedus ja väike kogukond on üks põhjustest, miks eelistasime Tammiste kooli. Lisaks on oluline, et lastega töötav personal on pädev ja ohutu. Turvatunnet suurendab ka usaldus - julgus rääkida ära oma mured. Laps ei peaks kartma, et mis juhtub kui ta ära räägib midagi hingelt. Ta ei peaks kartma täiskasvanute reaktsiooni ega ideaalis ka teiste laste reaktsiooni. Senini on õpetajatega olnud hea usalduslik suhe ning minu laps on julgenud õpetaja poole pöörduda. Seda peaks saama teha ka vajadusel anonüümselt (teised ei saaks teada, et tema rääkis).
3. Oskus suhelda omavahel: lapsed + vanemad + personal. Igaühel on võimalus osaleda ühistest tegevustes nii palju või vähe, kui soovivad. Aga igaühel on kohustus teha koostööd oma lapsega seotud teemade lahendamisel. Lastega tuleb käituda samuti lugupidavalt ning lastele tuleb õpetada

oskust olla lugupidav teiste suhtes. Igaühel on õigus olla selline nagu ta on, kui see ei tee teistele liiga: igaühel on õigus vabale eneseteostusele. Igaüks peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi.

4. Märkamine ja austamine on oluline. Käituda tuleks nii nagu soovid, et sinuga käitutaks ning seda tuleks ka lastele õpetada. Lisaks on oluline sõnastada ja selgitada erinevaid tundeid lastele ning kuidas mingis olukorras käituda, sh kui mõni tunne hakkab üle pea kasvama.